

NAGY TAMÁS (1948–2020)

Vincze László

66

A következő találkozás az Anker-házban, a Deák térre néző lakásban volt. Talán még egyetemista voltam, emlékeim szerint két dexionvázra fektetett makulátlan fehér dipával borított rajzasztal a nappali közepén, fal mellett könyvek, albumok. Erősen beleégett az emlékeimbe ez a hófehér műteremlakás.

A 80-as évek elején több fiatal magyar építésznek nyílt ki a világ. A New York-i építész, Papp László közbenjárásával kaptak állást ottani nagy irodákban. Óriási kihívás és lehetőség a világ legizgalmasabb metropoliszában építészkedni, de legfőképpen összemérni a kelet-európai kultúrát az ottanival, feldolgozni, megtanulni máshogyan mozogni, beszélni a nyelvet, levetkőzni a gátlásokat.

Majd lejárt a három év, és eljött a vizsgatérés ideje.

A sors úgy hozta, hogy a Makonában Imrénél újra találkoztunk. 86-ban érkezett vissza New Yorkból, és kereste az új helyet, váltani akart az állami tervezőirodáról valami másra. Imréhez nagy tisztelet, barátság fűzte, így adódott, hogy csatlakozzon a Rumbach Sebestyén utcai makonás irodához, Imre szellemi műhelyéhez.

Az organikus építészetet, az Imre által megteremtett történetmesélést forrásként használta, ráépítette a saját, két háború közti modern, majd posztmodern és kortárs mintázatait, szintetizált egy önálló oeuvre-t. Az amerikai shakerek tárgykultúrájában rátalált a munkásságát végigkövető, a részletekre rendkívüli figyelmet szentelő átgondoltságra, a visszafogottságra és a célszerűség önálló esztétikájára. Ekler Dezsővel olyan alkotók ök, akik a hazai organikus építészetre reflektálva egy önálló, összetéveszthetetlen narratívát teremtettek. A kortárs építészeti nyelv kísérletező, útkereső, a pillanat, a kor fényképe, amely egymás után rendeződve mozgóképpé lesz, így korunkat képes dinamikájában megragadni. Éppúgy, mint az írott és beszélt nyelv alakulása az új tartalmak kifejezésére.

1981-ben történt. A Bercsényiben futottam össze egy fiatal, szemüveges férfival. A fotólaborba igyekeztem néhány képet nagyítani. Váltottuk egymást, ő végzett már, csomagolt össze, de az ajtóban még bemutatkoztunk egymásnak, beszélgettünk. Belekezdett egy történetbe, hogyan és miért is van itt a Bercsényiben újra, hiszen ő is itt volt kollégista, szerkesztette a B28–30-at. A *Mozgó Világ* körkérdéssel kereste meg több fiatal pályakezdővel együtt: írják meg, „Hol szeretnének lakni?”. Ezt elég banálisnak, ironikusnak tartotta. Kitalálta, hogy számba veszi az addigi összes albérletét, végigjárta és lefényképezte azokat, s ebből egy gazdag vándorlástörténet kerekedett ki. Hol szeretne az ember lakni? Hát a létező legjobb helyen, de persze ennek az esélye kicsi, a vágyak és a valóság ritka koincidienciája, ha ez összejön, főleg a 80-as évek elején, Magyarországon!

Ő volt Nagy Tamás, akkor már öt éve diplomát szerzett építész. A fényképezőgépek királynője, egy Nikon F a vállon, fekete bőr hátizsák az oldalán, rokon-szenves nyitottság, és persze a rá mindig jellemző kimért humor – ez volt az első kép Toncsiról.

▲ Balról: Vincze László, Varga Csaba, Salamin Ferenc, Nagy Tamás, Salamin Miklós, Tusnády Zsolt

A kultúrát a legszélesebb értelemben tekintette szövetnek, az irodalom, zene, film által gazdagon növesztett térnek. Munkáiban kereste a múlt és jelen viszonyát, az ismétlődés okait. Tamás New York-i 56-os emlékmű-tematikája a köztériszobor-értelmezés hazai gyakorlatától merőben eltérő, újító és modern. Építészetének határai nincsenek rögzítve, képes távoli pontokat összekötni. A színes madártoll százszorosára felnagyított képe homlokzattá válik a Hungaro Controll épületén, Szentkúton a lábakon álló épületleányok íves kivágásaiból hullámzó, ismétlődő forma jön elő, az ostyából kiharapott szeletek távoli asszociációja.

Maximalista volt, mindig és mindenkor, kis és nagy feladatokban egyaránt. Ez az elszántság átragadt a házain dolgozó mesteremberekre, látva Tamás munkabírását, hallgatva instrukcióit. Rendezett, a rajzokat szervezett folyamatokká vezényelte, a részleteket aprólékosan számbavette, kitalálta. Nem is elszántság, hanem a hitben élő alkotó megszállottsága volt az Övé. Nagy mester volt, kiválasztotta és maga köré gyűjtötte a tanítványokat, adta és megosztotta a tudást, és cserébe kapott tőlük az állandó megújuláshoz energiákat. Túl korán és váratlanul hagyott itt bennünket, de öröksége, művészete mosolya itt marad velünk. Nyugodj békében, Toncsi!

Evangelikus templom, Dunaújváros.
Fotó: Dénes György

